

บทที่ ๑

ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ความเป็นมาของคำว่า “การเรียนการสอน ”

การสอนแต่เดิมนั้นจะเน้นที่ตัวผู้สอน คือครู (teacher) ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เรียกว่าเป็น “การสั่งสอน” หรือ “การสอน” (teaching) วิธีการสอนแบบนี้เป็นการสอนที่ครูเป็นผู้สั่ง อธิบาย บรรยาย บอก เล่า ชี้แจง หรือแสดงการสาธิต เพื่อให้นักเรียนได้รู้ จำ เข้าใจ เห็นและปฏิบัติตาม โดยเข้าใจกันว่า “การสอน” นั้นเป็นหน้าที่ของครู และตรงกันข้ามกับ “การเรียน” ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักเรียน ดังนั้น หลักการและวิธีการจึงมุ่งเน้นให้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) อาจกล่าวได้ว่า การสอนแต่เดิมเป็นการสอนที่เน้นบทบาทของครู หรือครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนนั่นเอง

ต่อมาวิทยาการทางการศึกษาก้าวหน้าขึ้น เริ่มมีความเชื่อว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องมีผู้สอน เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ จึงเกิดการพัฒนาในเชิงทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียน กิจกรรมและสื่อเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเป็นหลัก การศึกษาได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการสอนใหม่ๆ จึงได้เกิดคำว่า “การเรียนการสอน ” (instruction) ที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีลักษณะแตกต่างจาก “การสอน” (teaching) ไปบ้าง (Buch, ๑๙๗๓) ดังนี้

“การเรียนการสอน” (instruction)	“การสอน” (teaching)
๑. คำนี้ถึงการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักเรียน (ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง)	๑. ครูเป็นผู้แสดงบทบาท (ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้)
๒. มีการวางแผนการสอน (การสอนอยู่ในฐานะที่เป็น “ศาสตร์” และ “ศิลป์”)	๒. ไม่มีกระบวนการหรือขั้นตอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน (การสอนอยู่ในฐานะที่เป็น “ศิลป์”)
๓. มีปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ ทั้งบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับสื่อ	๓. มีปฏิสัมพันธ์แบบเดียวคือ บุคคลกับบุคคล (ครูกับศิษย์)
๔. มักเกิดขึ้นในสถานการณ์ของการเรียนการสอน	๔. เกิดขึ้นได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

สรุปได้ว่าคำว่า “การเรียนการสอน ” เป็นคำที่พัฒนามาจาก “การสอน” โดยหมายถึงการทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เช่นเดียวกัน แต่ต่างกันว่า “การสอน” นั้นเป็นการเน้นบทบาทของครู ส่วน “การเรียนการสอน ” เป็นกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน

ความหมายของ “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน”

กิจกรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อการเรียนรู้.
(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒)

กิจกรรม (activity) หมายถึง สภาพการเรียนรู้ใดๆ ที่เด็กได้กระทำด้วยความเต็มใจทั้งทางสมอง (mental) และทางกาย (physical) เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้กระทำ ให้บรรลุถึงซึ่งจุดหมาย. (ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ และสุวิทย์ หิรัญยกานนท์, ๒๕๔๘)

เรียน หมายถึง ศึกษาเพื่อให้เข้าใจจำได้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญ.
(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒)

สอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้, แสดงให้เข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่างเพื่อให้รู้ดีชั่วเป็นต้น เช่น สอนเท่าไรไม่รู้จักจำ, เริ่มฝึกหัด เช่น สอนพูด สอนเดิน, เริ่มมีผล เช่น ต้นไม้สอนเป็น. (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒)

การสอน หมายถึง การแนะนำหรือชี้ช่องทาง (to guide the way) ให้แก่ผู้เรียน (ไม่ใช่เป็นการบอกให้หรือนำความรู้มาให้แก่ผู้เรียน) แล้วให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ส่งเสริมให้เด็กได้เจริญงอกงามทุกด้าน. (ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ และสุวิทย์ หิรัญยกานนท์, ๒๕๔๘)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง สภาพที่จัดกระทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้. (สนิท สัตโยภาส, ๒๕๓๒)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้การสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้. (อาภรณ์ ใจเที่ยง, ๒๕๔๐)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง การปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนและครูในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้. (ชาญชัย ยมดิษฐ์, ๒๕๔๘)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง สภาพการณ์ที่จัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการปฏิบัติร่วมกันทั้งผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น (ราตรี เปรียวพานิช, ๒๕๔๗)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง กระบวนการตามขั้นตอนที่ถูกกำหนดไว้เพื่อปฏิบัติการร่วมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้แก่ผู้เรียน. (ชาญชัย ยมดิษฐ์, ๒๕๔๘)

นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ และในเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ดังนี้

“การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
- (๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ”

(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒)

กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity) คือ สภาพการเรียนรู้ที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร. (บุรชัย ศิริมหาสาคร, ๒๕๔๗)

กระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน. (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖)

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการที่มีขั้นตอนที่สนองต่อเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งอย่างเป็นระบบ ตอบสนองต่อเนื่องกันในแต่ละขั้นตอน. (ชาอุชัย ยมดิษฐ์, ๒๕๔๘)

“การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๒๒ กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน”

(หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔)

จะเห็นได้ว่า คำว่า “กิจกรรม” หรือ “กิจกรรมการเรียนรู้การสอน” หรือ “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน” นั้น มีความหมายหลายบริบทและเกี่ยวข้องกับคำอื่นๆ ดังนี้

ก. ความหมายกว้างกับความหมายแคบ

ความหมายกว้าง

เป็นความหมายของภาพรวมของประสบการณ์ที่ครูจัดขึ้น ซึ่งครอบคลุมถึงการดำเนินการทั้งหมดเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนการจัดกิจกรรม การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมนั้น จนกระทั่งการสรุปและวัดผล มีความหมายเช่นเดียวกับ “การจัดการเรียนรู้การสอน” ในอดีต และ “การจัดการเรียนรู้” “กิจกรรมการเรียนรู้” “กระบวนการจัดการเรียนรู้” หรือ “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้” ในปัจจุบัน

ความหมายแคบ

เป็นความหมายที่เป็นลักษณะของกิจกรรมย่อยซึ่งอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมในความหมายกว้าง หรือเป็นการปฏิบัติบางอย่างใดอย่างหนึ่งในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้การสอนในอดีตหรือในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน มีความหมายเช่นเดียวกับ “กิจกรรมประกอบการสอน” หรือ “กิจกรรมเสริมหลักสูตร” ในอดีต และเป็นกระบวนการที่อาจนำไปใช้ร่วมกับการจัด “กระบวนการเรียนรู้” ในปัจจุบัน

ข. ความหมายในอดีตกับความหมายในปัจจุบัน

ความหมายในอดีต

คำว่า “กิจกรรม” นั้น แต่เดิมเป็นคนละคำกับคำว่า “การเรียนรู้การสอน” โดยครูอาจใช้กิจกรรมร่วมไปกับการสอน เช่น กิจกรรมที่ใช้ประกอบการสอน หรือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร (พวงเล็ก อุดระ, ๒๕๓๙) หากครูไม่จัดกิจกรรมก็ยังถือว่ามี การเรียนรู้ได้ เพราะกิจกรรมไม่ใช่เนื้อหาสาระของวิชา แต่เป็นการฝึกปฏิบัติที่จับในตัวเอง โดยจะจัดกิจกรรมใดในระดับชั้นใดก็ได้ ดังนั้น กิจกรรมจึงไม่ใช่การสอนเนื้อหาและการวัดความรู้ในแต่ละระดับชั้น (ราตรี เปรี้ยวพานิช, ๒๕๔๗) ความหมายนี้ ตรงกับความหมายของ “กิจกรรม” ในความหมายแคบนั่นเอง

ความหมายในปัจจุบัน

คำว่า “กิจกรรม” มีความหมายที่กว้างขึ้น ครอบคลุมถึงกระบวนการต่างๆ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่ครูและนักเรียนได้ร่วมปฏิบัติจนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นในปัจจุบัน ทุกครั้งที่ครูจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนนั้น ครูจะต้องจัดกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนด้วย และกิจกรรมนั้นก็ต้องเป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะเกิดความรู้ หรือเกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วย

สรุปได้ว่า “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน” ในวิชานี้จะกล่าวรายละเอียดครอบคลุมทั้งความหมายแคบและความหมายกว้างของคำว่า “กิจกรรม” โดยให้มีความหมายเช่นเดียวกับ “การจัดการเรียนรู้” “กิจกรรมการเรียนรู้” “กระบวนการจัดการเรียนรู้” “การจัดกระบวนการเรียนรู้” และ “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้” ในปัจจุบัน

ดังนั้น “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน” จึงหมายถึง “สภาพการณ์ที่ผู้สอนและผู้เรียนปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในจุดหมายที่ตั้งไว้”

ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ในมาตรา ๒๔ ดังนี้

(๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ยังได้ระบุถึงการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

“การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้

จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม”

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้สมบูรณ์

การเรียนรู้ของนักเรียนนั้นมีความแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย นักเรียนบางคนไม่เข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่อาจจะเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นได้ เมื่อทำกิจกรรมที่ต่างจากเดิม หรือนักเรียนที่เรียนรู้จากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งแล้ว อาจเกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้นหรือมีมุมมองที่ต่างออกไปเมื่อทำกิจกรรมอีกกิจกรรมหนึ่ง

๓. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถและงานสอนของครู

เมื่อจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูย่อมต้องเตรียมการ วางแผน รวมถึงเสาะหาความรู้เพื่อเลือกกิจกรรมที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ขั้นตอนนี้ถือเป็น การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของครู นอกจากนี้ ในขณะที่จัดกิจกรรม ครูก็อาจเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน บางครั้งยังต้องคอยสังเกตพฤติกรรมหรือแก้ปัญหาระหว่างจัดกิจกรรม อีกด้วย สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาความสามารถในการสอนของครูให้มากขึ้น เช่น เมื่อครูเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียน ครูอาจนั่งฟังไปพร้อมกัน ทำให้ครูได้รับความรู้เรื่องนั้นๆ เพิ่มขึ้นด้วย เป็นต้น แต่หากครูไม่จัดกิจกรรม มุ่งแต่สอนด้วยวิธีการเดิมๆ ตัวครูก็ไม่ได้ความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ๆ และไม่ได้ฝึกฝนการสอนของตัวเอง

๔. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน

โรงเรียนสามารถประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกได้รับทราบแนวทางการสอนหรือการพัฒนาสถานศึกษาได้ จากกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน กิจกรรมต่างๆ นี้ยังสะท้อนวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนด้วยว่ามีศักยภาพเพียงใด เช่น โรงเรียนที่มีกิจกรรมเดินทางไปทัศนศึกษา ก็แสดงถึงการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของนักเรียน เป็นต้น

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน

กิจกรรมหลายกิจกรรมจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู นักเรียนกับผู้ปกครอง หรือนักเรียนกับชุมชนก็ได้ เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่ม การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระมากขึ้น

เพราะเนื้อหาวิชาบางเรื่องนั้น นักเรียนอาจเข้าใจได้เลยเมื่อครูพูดให้ฟัง แต่บางเรื่องอาจต้องเห็นภาพหรือของจริงก่อนจึงจะเข้าใจ และบางเรื่องนักเรียนต้องลองลงมือปฏิบัติเองจึงจะเกิดความชำนาญ

๒. เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น

เมื่อนักเรียนได้ร่วมกิจกรรม ก็จะได้ฟัง พูด อ่าน เขียน หรือดู ในบริบทที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะหากเป็นกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ก็จะเพิ่มทักษะการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

๓. เพื่อสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียน

ระหว่างที่ร่วมกิจกรรม นักเรียนก็จะมีโอกาสได้พบประสบการณ์ใหม่ๆ ให้นักเรียนได้ฝึกการปรับตัว การทำงานร่วมกัน และการอยู่ร่วมกัน ฝึกกระบวนการคิด เป็นต้น

๔. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

นักเรียนจะมีมุมมองต่อการเรียนการสอนว่า การเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่น่าเบื่อหรือต้องถูกบังคับเท่านั้น และจะทำให้นักเรียนเป็นคนที่ชอบการเรียนรู้ ชอบสังเกต ชอบสงสัย และสนุกกับการค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง

๕. เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

การร่วมกิจกรรมของนักเรียนจะทำให้ครูได้มีโอกาสเห็นพฤติกรรมภายนอกในลักษณะต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคน ทำให้ครูสามารถประเมินผลตรงตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคนยิ่งขึ้น

๖. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครู

นอกเหนือจากแบบสอบถาม แบบทดสอบแล้ว การสังเกตการร่วมกิจกรรมจะทำให้ครูทราบว่า ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ก่อนหน้านั้น นักเรียนเกิดประสิทธิผลเพียงใด หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในชั้นกิจกรรมการเรียนรู้นั้นก็อาจเป็นเครื่องมือที่จะวัดประสิทธิภาพการสอนของครูได้ด้วย

๗. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน

กิจกรรมที่จัดขึ้นมานั้น จะทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสใกล้ชิด ได้พูดคุย ได้เรียนรู้นิสัยใจคอ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. ต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

การจัดกิจกรรมไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ นักเรียนต้องเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้หรือตรงตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังด้วย

๒. ต้องมีการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอน

การวางแผนการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งจะช่วยทำให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องกับจุดประสงค์ นอกจากนี้ครูยังสามารถประเมินผลกิจกรรมแต่ละกิจกรรมได้ง่ายอีกด้วย (ศึกษาได้ใน บทที่ ๙ กระบวนการจัดกิจกรรม)

๓. ต้องจัดให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา

เพราะในแต่ละสาระการเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะที่จะเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบของการจัดกิจกรรม บางกิจกรรมสามารถใช้ได้กับหลายวิชา บางกิจกรรมเหมาะสำหรับบางวิชาเท่านั้น หรือบางกิจกรรมก็อาจต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างวิชา เป็นต้น

๔. ต้องจัดให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

สิ่งสำคัญที่ครูต้องรู้ก่อนการจัดกิจกรรมก็คือ รู้จักนักเรียนให้มากที่สุด เพราะจะช่วยให้ครูวางแผนการจัดกิจกรรมได้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

๕. ต้องมีทางเลือกที่หลากหลาย

ทางเลือกที่หลากหลายนี้ หมายถึงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนและวิธีการประเมินผลที่หลากหลายด้วย เพราะลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละครั้งหรือแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การแสดงพฤติกรรมก็แตกต่างกัน ความหลากหลายของกิจกรรมนอกจากจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ไม่จำเจแล้วยังช่วยให้เกิดมุมมองหลายด้านอีกด้วย

๖. ต้องมีการประเมินผลและสรุปผล

ระหว่างการดำเนินกิจกรรมหรือเมื่อกิจกรรมสิ้นสุด นักเรียนหรือครูกับนักเรียนต้องมีการสรุปความเข้าใจที่เกิดจากการเรียนรู้ และมีการประเมินผลความรู้ของนักเรียนเพื่อให้ครูมั่นใจว่า นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินผลยังหมายถึง การประเมินผลการจัดกิจกรรมของครูอีกด้วย ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้ครูปรับปรุงกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไปหรือกิจกรรมอื่นๆ ได้อีก

๗. ต้องให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมทั้งสองฝ่าย

อาจเป็นขั้นตอนการเตรียมการ ชั้นกิจกรรม หรือชั้นการประเมินผล เป็นต้น

กิจกรรมท้ายบท

พิจารณาตอบคำถามต่อไปนี้ ตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของท่านเอง

๑. ท่านต้องการเป็นครูภาษาไทยจริงหรือ ท่านมีเหตุผลอย่างไร

.....

๒. ท่านเข้าใจความหมายของชื่อกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย” มากน้อยเพียงใด เข้าใจว่าอย่างไร

.....

๓. ท่านเรียนวิชานี้ไปเพื่ออะไร หากท่านจะเป็นครูภาษาไทย ท่านไม่ต้องเรียนวิชานี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

๔. การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ท่านเคยเรียนมา กับที่ท่านจะต้องไปปฏิบัติเมื่อท่านไปเป็นครู จะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นภาระที่หนักหรือไม่ เพราะอะไร

คำถามดังกล่าวนี้ ท่านอาจตอบหรือไม่ตอบไว้ก็ได้ แต่เมื่อเรียนจบแล้ว ท่านควรกลับมาตอบให้ครบหรือกลับมาตอบอีกครั้ง แล้วตรวจสอบคำตอบของท่านว่า

- ก. ท่านสามารถตอบคำถามทั้งหมดได้หรือไม่ ตอบได้หมดก่อนเรียนหรือหลังเรียน
- ข. คำตอบก่อนและหลังเรียนวิชานี้จบ เหมือนกันหรือไม่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
- ค. ท่านยังอยากเป็นครูภาษาไทยหรือไม่
